

İnsan ve Toplum Hakkında Bazı Kur'anî İlkeler

Dinin temel hedefi, zarûrât-ı diniyye denilen canı, dini, akı, malı ve nesli koruma altına almaktır. Korunması hedeflenen bu esasları ortadan kaldırmaya yönelik her türlü eylem, suç olarak kabul edilmiş ve buna imkân vermemek için birtakım maddî ve manevî cezaî tedbirler alınmıştır.

kh İnsan, tek başına yaşayan bir varlık değildir, diğer insanlarla birlikte bir toplum içinde yaşar. Bu yüzden yaşadığı topluma karşı sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar, herkes tarafından kabul edilen ilkelere oluşur. Herkesçe kabul edilen ilkeler ise ancak insanı yarattığı için onu en iyi tanıyan Allah tarafından belirlenebilir. Bu ilkeler uygulanırken din, dil, ırk ve cinsiyet farkı gözetilmez. Kur'an'a baktığımızda bu ilkelerden bazıları şöyle sıralanabilir:

1- Her insan, özgür ve dokunulmazdır. Herkes seçimlerinde hür, Allah'ın koyduğu kurallar karşısında eşittir (*Hucurat 49/13, İnsan 76/3*). Kadın ve erkek aynı de-

ğildir (*Nisa 4/32*); ancak tüm insani haklarda eşit ve Allah'ın karşısında kulluk açısından tam sorumludurlar (*Al-i İmran 3/195, Tevbe 9/71-72, Ahzab 33/35*).

2- Can, din, akıl, mal ve neslin korunması esastır. Dinin temel hedefi, zarûrât-ı diniyye denilen canı, dini, akı, malı ve nesli koruma altına almaktır. Korunması hedeflenen bu esasları ortadan kaldırmaya yönelik her türlü eylem, suç olarak kabul edilmiş ve buna imkân vermemek için birtakım maddî ve manevî cezaî tedbirler alınmıştır.

a- Canın dokunulmaz olduğu belirtilmiş (*İsra 17/33*),

korunması için caydırıcı bir ceza olarak kısas getirilmiştir (*Bakara 2/178*). Cana kastın cinsiyeti yoktur. Kadının cinayetleri üzerinde elbette hassasiyetle durulmalı ancak tüm cinayetlerin aynı kategoride olduğu da unutulmamalıdır (*Maide 5/32*). Ayrıca haksız yere kasten öldürmenin ahiretteki cezasının cehennem olduğu belirtilmiştir (*Nisa 4/93*).

b- Allah'ın tek dini İslam (*Al-i İmran 3/19*), Kur'an'ın iniş sürecinin tamamlanmasıyla eksiksiz ve mükemmel hale gelmiştir (*Maide 5/3*). İslam dininin kitabı Kur'an'ı koruyan Allah'tır. Müminlerin de dinlerini korumak ve Kur'an'a uygun biçimde yaşamak için ellerinden gelen her şeyi yapması gerekir; çünkü insan fıtratına en uygun yaşama biçimi İslam'dır (*Rum 30/30*).

c- Aklın korunmasının gerekliliğini belirten ayet ise *Maide 5/90*'dir. Bu ayette akli kullanmayı engelleyen (aklı örten) sarhoş edici ve uyuşturucu maddeler yasaklanır. Allah Kur'an'da pek çok ayette akletmeyi, olaylar arasında bağlantı kurarak düşünmeyi emreder. Aklını kullanmayanların çok kötü durumlara düşeceğini haber verir (*Yunus 10/100*). Akli olmayanın dinî bakımdan sorumluluğu da yoktur (*Bakara 2/286*).

d- Malın korunması esasına bağlı olarak hırsızlık yasaktır. Hırsızlığın cezası, kadın ya da erkek hırsızın elinin kesilmesidir (*Maide 5/38*). Malların kişiler arasında meşru olmayan yollardan harcanması (*Nisa 4/29*) ve böyle bir harcama olan rüşvetin verilmesi (*Bakara 2/188*) yasaklanmıştır. Kumar, piyango, bahis gibi batıl yollarla malların tüketilmesi de yasaktır (*Maide 5/90*). Alışverişte ölçü ve tartının düzgün kurulması (*Hud*

11/85) ise emredilmiş, bütün bunlar malın korunmasını hedefleyici tedbirler olarak konmuştur.

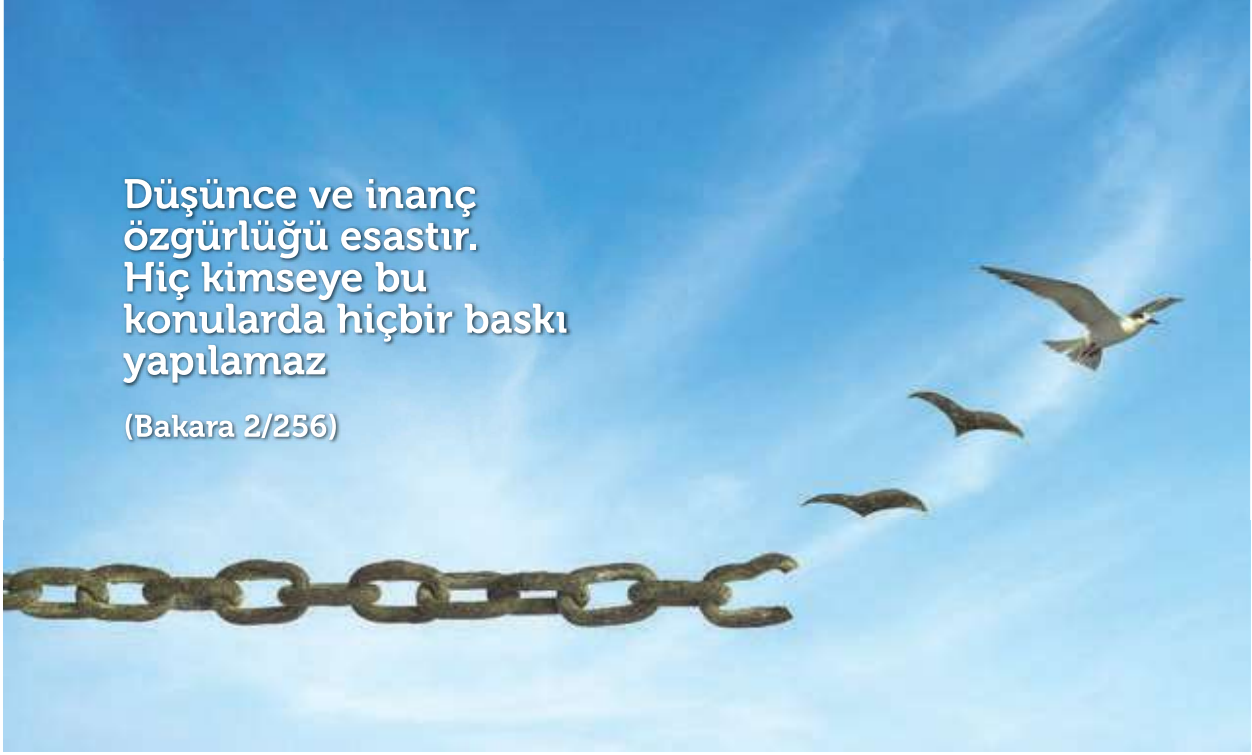
e- İslam'da zinaya yaklaşmanın dahi yasak olmasının (*İsra 17/32, Nur 24/30-31*) en belirgin sebeplerinden biri neslin korunmasıdır. Bir çocuğun nesebinin belli olması, birey ve toplum için hem psikolojik hem sosyolojik açıdan önemlidir; çünkü bir birey aile aidiyetine ihtiyaç duyar. Ailesiz çocukların sayısının artması her yönden sıkıntı oluşturabilir. Ayrıca nesebin belli olmadığı durumlarda kan ve süt akrabalığına bağlı evlilik yasaklarına (*Nisa 4/23*) riayet edilmesi de imkansız hale gelir. Bu ve benzeri sebeplerden, İslam'da meşru evlilikler ve evliliğin kolaylaştırılması teşvik edilmiştir (*Nur 24/32-33*).

Zarurat-ı diniyenin korunmasına engel teşkil edebilecek unsurların ortadan kaldırılması ve kendi geçimini sağlayamayan kişilerin yaşayacakları insani ortamın oluşturulması gereklidir. Bu esasların korunması İslam'da kanunlarla sağlanır. Bunun yanı sıra, bütün müminler birbirinin kardeşi (*Hucurat 49/10*) ve yakınları (*Tevbe 9/71*) sayıldığından, tüm inananlar da birbirlerine sahip çıkmakla sorumludurlar.

"Topluluklar arasındaki normal durum, barış halidir. Kur'an'a göre savaşın temel amacı, fesadı ortadan kaldırmak ve fesat ortamını ıslah etmektir. Savaşa ancak belli şartlar oluştuğunda girilebilir. Bunlardan bazıları; üç kırmızı çizginin ihlali, ezilenlerin çağırısı, bir toplumla yapılmış barış anlaşmanın bozulacağına dair belli bir bilgiye dayalı olarak şüphe edilmesi ya da barış antlaşmasının bozulmasıdır."

3- Topluluklar arasındaki normal durum, barış halidir (*Enfal 8/61-62*). Kur'an'a göre savaşın temel amacı, fesadı ortadan kaldırmak ve fesat ortamını ıslah etmektir (*Bakara 2/193, Enfal 8/39*). Savaşa ancak belli şartlar oluştuğunda girilebilir. Bunlardan bazıları; üç kırmızı çizginin¹ ihlali (*Mümtehine 60/8-9*), ezilenlerin çağırısı

1 Üç kırmızı çizgi şunlardır: Bir toplum diğer toplumun din özgürlüğünü veya kendi topraklarında yaşama özgürlüğünü engellemiş veya bunların engellenmesine destek vermişse, o topluma savaş açılabilir.

Düşünce ve inanç özgürlüğü esastır. Hiç kimseye bu konularda hiçbir baskı yapılamaz

(Bakara 2/256)

(Nisa 4/75-76), bir toplumla yapılmış barış anlaşmanın bozulacağına dair belli bir bilgiye dayalı olarak şüphe edilmesi (Enfal 8/58) ya da barış antlaşmasının bozulmasıdır (Tevbe 9/13, Ahzab 33/26).

4- Düşünce ve inanç özgürlüğü esastır. Hiç kimseye bu konularda hiçbir baskı yapılamaz (Bakara 2/256) çünkü baskı münafıklık doğurur. İnanç özgürlüğü bulunduğu için ibadet yapmak ya da yapmamak da kişinin seçimine kalmıştır; herhangi bir emrivaki ile kimseye ibadet zorunluluğu ya da dine has zorunluluklar getirilemez.

5- Kişinin mahremiyetinin dokunulmazlığı vardır. Bu nedenle insanların gizli saklısını araştırmak yasaklanmıştır (Hucurat 49/12). Ayrıca aile içinde dahi olsa bi-

reylerin birbirlerinin odalarına girip çıkmaları kurallara bağlanmıştır (Nur 24/27-29 ve 58-59).

6- Allah insanı kadın ve erkek olmak üzere iki cins olarak yaratmıştır (Hucurat 49/13). Kadın ve erkek cinsi

dışındaki farklı cinsel yönelimler sapmadır. Eşcinselliğin, kadın ve erkek kimliklerinden uzaklaşmanın tüm dünyaya normal gibi gösterilmeye çalışılması, bu akıma karşı çıkanların "homofobik" gibi isimlerle etiketlenmesi büyük bir yanlıştır (Araf 7/81).

7- Aile içi şiddet dahil şiddetin hiçbir türü kabul edilemez. İnsan, değerli bir varlıktır (İsra

17/70). Ölüsü bile ortada bırakılmaz (Maide 5/28-31).

Dirisine de hiçbir şekilde şiddet uygulanmaz.

Mesela Kasas 28/15-16. ayetlerde Musa'nın (a.s.) bir kavgada bir adama vurması sebebiyle adamın öldüğü

Zarurat-ı diniyenin korunmasına engel teşkil edebilecek unsurların ortadan kaldırılması ve kendi geçimini sağlayamayan kişilerin yaşayacakları insanî ortamın oluşturulması gereklidir.

anlatılır. Musa, adamı öldürmek için vurmamıştır ama vurunca adam ölmüştür. Musa yanlış yaptığını kabul etmiştir. Buradan şiddetin yanlış olduğu açıkça çıkar. Kur'an'da şiddeti önleyici tedbirlere yer verilmiştir. İnsanlara, öfkelerine hakim ve affedici olmaları tavsiye edilmiştir (*Al-i İmran 3/134*). İnsanları öfkelenmelerinin

önünü kesmek için, Allah yoluna davet ederken dahi akıllıca ve güzel öğütler vererek konuşmak, yumuşak dil kullanmak (*Taha 20/44*), karşı koyanlarla en güzel şekilde mücadele etmek (*Nahl 16/125*) emredilmiştir. Müminlerin ancak kardeş olabileceği, yani birbirlerine kardeş gibi davranmaları gerektiği de vurgulanmıştır (*Hucurat 49/10*). Özellikle kadınlarla güzel geçinmeye dair bir vurgu da vardır (*Nisa 4/19*). Aile içi ilişkilerde de her zaman affedici olmak, yaşanan bir sorunun çözülmesinin ardından yeni bir sayfa açmak ve hiç yaşanmamış gibi aile fertlerine yeni bir fırsat tanımak

tavsiye edilmiştir (*Tegabun 64/14*).

8- Taciz, tecavüz, cinsel istismar, fuhuş çeşitleri ve bunlara götüren her türlü davranış suçtur (*A'raf 7/33, Hicr 15/58, İsrâ 17/32, Şûrâ 42/37, Necm 53/32*).

İnsan ve toplum hakkında Kur'an'dan çıkarılabilecek

ilkeler bunlarla sınırlı değildir; ancak burada insanlık için öncelikle önem atfettiğimiz bazı ilkelere, ayetleri referans vererek değinebildik. Kuşkusuz her bir madde için daha yazılacak çok şey mevcuttur. Psikologlar, sosyologlar, hukukçular ve kendi branşlarında uzmanlaşmış kişiler; Kur'an-ı Kerim üzerinde beraberce çalışma yaparak daha pek çok ilkeyi tespit edebilirler.

Kadın-erkek ilişkileri ve aile içi ilişkilerle ilgili ilkeler bir başka yazının konusu olduğu için bu yazıda işlenmemiştir.

